

Иступање првог потпредседника Владе Србије и министра спољних послова Ивице Дачића на седници Савета безбедности Уједињених нација посвећеној раду УНМИК-а:

"Поштовани господине председниче,
Уважени чланови Савета безбедности,
Даме и господо,

Желим да захвалим на пажњи коју посвећујете питању Косова и Метохије, кроз редовну размену мишљења на основу резолуције СБ УН 1244, на седницама СБ посвећеним овој теми. Статусно неутрална улога УНМИК је неприкосновена у процесу координације деловања међународног присуства и стабилизације прилика на простору Косова и Метохије. И овом приликом бих нагласио да је јачање присуства и улоге УНМИК од посебне важности за Р.Србију, а посебно за Србе и друге неалбанске заједнице које живе на простору КиМ, нарочито када се има у виду поверење које ова Мисија ужива. Р.Србија очекује да ће, и у наредном периоду, УНМИК наставити са спровођењем свог мандата у складу са резолуцијом СБ УН 1244. Имајући у виду укупну политичко-безбедносну ситуацију на КиМ, те наставак дијалога између Београда и Приштине, сматрамо да УНМИК мора остати ангажован по свим питањима од значаја за доследно спровођење ове резолуције. Од изузетне важности је допринос и других међународних организација које свој мандат остварују под окриљем резолуције Савета безбедности 1244, а у чијем је делокругу остваривање безбедности, владавине права и поштовања људских права на КиМ, нарочито Срба и припадника других неалбанских заједница, који су и након седамнаест година од успостављања међународног присуства, суочени са многобројним препрекама у остваривању својих основних права и слобода.

У прилог томе да финансијске и кадровске ресурсе УНМИК не треба смањивати, нити проређивати седнице СБ на којима се разматра ситуација у Покрајини, уз бројне безбедносне и друге изазове са којима се неалбанско становништво суочава, најсликовитије говори чињеница да се у Србији ван КиМ и данас налази преко 200.000 интерно расељених лица која су услед прогона и угрожености била приморана да напусте КиМ. Одржив повратак је остварило свега њих 1,9 %. Зато бих поново замолио специјалног представника генералног секретара УН З. Танина, као што сам то већ учинио приликом мог последњег обраћања овом Савету, да објасни зашто се ова информација не износи у његовим извештајима и да ли поражавајући податак од 1,9 % треба прихватити

као готову чињеницу и с њом се помирити. Специјални представник генералног секретара УН би требало да овај податак укључи у сваки свој извештај, с обзиром да је један од кључних циљева УНМИК, у складу са резолуцијом СБ УН 1244, управо да омогући повратак.

Господине председниче,

Безбедносни инциденти који негативно утичу на међуетничко поверење и даље су у континуитету присутни и представљају озбиљан изазов. Насиље према неалбанским заједницама, посебно повратницима, неминовно изазива додатну бојазан потенцијалних повратника у погледу безбедносне ситуације. Нажалост, код ових случајева углавном изостаје адекватно реаговање органа јавног реда, а број правоснажних осуда починилаца је и даље веома мали. Извештај Мисије ОЕБС на КиМ о процени права заједница из новембра 2015. године констатује да су "међуетничке тензије око повратка расељених лица проблем који се и даље понавља". Додаје се да је "ОЕБС током праћења уочио у већини случајева само ограничена општинска настојања да се реше ове тензије и изгради поверење". Такође се наводи да је "ОЕБС током извештајног периода евидентирао укупно 479 инцидената на КиМ, који су имали потенцијал да негативно утичу на перцепцију безбедности заједница у бројчаној мањини на општинском нивоу", од чега је 310 њих било уперено против косовских Срба, укључујући повратнике, и Српске православне цркве. Констатује се да су ови инциденти варирали од крађа, вербалних увреда и тешког оштећења и бесправног заузимања имовине, укључујући локалитете културног наслеђа и гробља, до потпиривања мржње и агресивног национализма, физичких напада и застрашивања.

Изразито негативно на међуетничке односе утичу напади на културну и верску баштину невећинских заједница. Примера ради, у селу Пејчићи (општина Призрен) обијена је православна црква, а јануара о.г. након демонстрација опозиције у центру Приштине, део демонстраната је на цивилизацијски непримерен начин оскрнавио Храм Христа Спаса, светињу која је од 1999. године често била мета напада Албанаца и годинама служи као депонија, уз упорно настојање приштинских власти да се промени сврха ове локације која је, према проверама извршеним у катастарској евиденцији, власништво Српске православне цркве. Не могу а да не поменем и исписивање на зиду цркве Свети Никола у Приштини графита у славу ИСИЛ, терористичке творевине у борби против које се ујединила читава међународна заједница. Аутори овог акта скрнављења верског објекта у срцу Европе, свима нам претећи поручују да "ИСИЛ долази". Овакви напади на српско културно и верско наслеђе и идентитет болна су сведочења да су закони који би требало да штите и промовишу права заједница и њихових припадника на КиМ у највећем броју случајева само мртво слово на папиру. Само озбиљна намера свих релевантних актера да се професионално, у доброј вери и савесно приступи решавању свих отворених питања, а све у циљу нормализације и стварања услова за истинско поштовање људских права и слобода свих, може бити гарант помирења, заједничког суживота и поштовања различитости.

Уважени чланови Савета безбедности,

Актуелни Извештај о раду УНМИК истиче да је, у односу на јануар и фебруар 2015. године, број пријављених инцидената усмерених на мањинске заједнице, у истом периоду ове године смањен. Ипак, чињеница да су међуетнички инциденти и даље свакодневна реалност на КиМ сама по себи представља снажну, негативну поруку припадницима српске и других неалбанских заједница. Имајући у виду да Извештај који је пред нама готово и не помиње нападе на етничкој основи, навео бих само део онога што је обележило извештајни период: напади на Србе повратнике и њихову имовину у селима Берково и Пасјане, каменовање кућа повратника у Клини и Призрену, паљење и напади експлозивним направама на домове Срба у Ораховцу и Гњилану.

Желим, даме и господо, да истакнем да је и даље неопходно предузимање мера како би се постигла трајна решења за лица расељена са КиМ, укључујући решавање и извршење њихових имовинско-правних потраживања. Такође, желео бих и да нагласим да је стратешко опредељење Р.Србије по питању интерно расељених лица да сваком лицу пружи пуну подршку, било за одрживи повратак или за локалну интеграцију у месту расељења, у складу са израженом намером сваког појединца. Међутим, свака врста подршке коју Р.Србија може да пружи потенцијалним повратницима остаје недовољна ако изостане адекватно ангажовање Привремених институција самоуправе у Приштини, прихватање или бар толерисање од стране примајуће заједнице и све то уз активну улогу међународне заједнице. Реалност и подсећање да овај задатак није обављен захтева посебну пажњу сваког наредног Извештаја.

Поново упућујем апел УН и другим сегментима међународне администрације на КиМ да помогну да се превазиђу проблеми који отежавају повратак интерно расељених и доприносе тешком положају повратника који су изложени константно присутним случајевима угрожавања како личне, тако и безбедности имовине. Наглашавам да је крајња и најопаснија последица систематских, етнички мотивисаних напада поступно привикавање свих, укључујући међународну заједницу, на фактичку некажњивост за кривична дела почињена против Срба и других не-Албанаца. Извештај Freedom House "Слобода у свету 2015" (Freedom in the World 2015) наводи да "етнички албански званичници ретко процесуирају случајеве који укључују нападе на не-Албанце", као и да се "повратници суочавају са непријатељствима и slabим економским изгледима, а и повратак имовине остаје проблематичан". Слично, и Извештај Стејт департмента о људским правима на Косову за 2015.г. наводи да "процес повратка остаје хронично погођен безбедносним инцидентима и отпором примајућих заједница... да прихвате мањинске повратнике". "Одсуство безбедности и маргинализација повратника често обесхрабрују повратак". Такође, и Извештај Европске комисије о напретку Косова закључује да власти на локалном и централном нивоу нису урадиле довољно да олакшају повратак и реинтеграцију избеглица и интерно расељених лица. Мисија ОЕБС закључује да је "потпуно и ефикасно институционално деловање у програмима који се односе на повратак на локалном и централном нивоу и даље угрожено непостојањем стратешке подршке различитих укључених косовских институција", као и да су "општинске и централне институције урадиле релативно мало на обесхрабривању инцидената који неминовно утичу на одрживост повратка и будући интерес за повратак".

Неалбанско становништво на КиМ суочава се са озбиљним и бројним институционалним,

законским, административним и политичким препрекама на плану заштите имовинских права које су у супротности са одредбама и стандардима међународних и европских конвенција које регулишу ову област. И данас су имовинска права Срба угрожена на целом КиМ, посебно продајом предузећа у српским срединама. Економску ситуацију Срба као и припадника других мањинских заједница у Покрајини у великој мери карактеришу правна и физичка несигурност, као и бројни случајеви узурпирани имовине коју не могу да поврате. Значајна имовина расељених Срба продата је у трансакцијама у којима су коришћени фалсификовани уговори или личне исправе наводних власника. И из овога произилази да су српска заједница, а нарочито расељена лица, несразмерно више подложни економској угрожености и сиромаштву.

Као неминовно се намеће да је ефектно решавање случајева бесправног заузимања имовине од суштинске важности за безбедност и владавину права на КиМ, а да уочени озбиљни недостаци у спровођењу ове врсте поступака представљају угрожавање права на несметано уживање имовине. Не могу да не приметим да осим својевременог тематског извештаја Мисије ОЕБС на Косову о преварним трансакцијама у региону Пећи, овим проблемом се није бавила ниједна друга мисија, па ни Еулес као мисија задужена за владавину права. И раније поменути извештај Парламентарне скупштине Савета Европе закључује да је управо овај аспект нешто што косовске власти и међународна заједница треба да покушају да реше без одлагања. Последице активности Косовске агенције за приватизацију у српским срединама на КиМ најбоље показује ситуација у општини Штрпце где је ова Агенција од половине 2014. године насилно узупирала и ликвидирала најзначајније привредне субјекте који су запошљавали највише људи и од којих је живела цела заједница: Фабрику „Лола“, робну кућу „Младост“, Пољопривредну задругу, Ветеринарску станицу, хотел „Јуниор“, Национални парк „Шар планина“. Наведени привредни субјекти сада су затворени, а људи су остали без посла. Овакво институционалним насиљем проузроковано погоршање услова економске егзистенције може да доведе и до погоршања безбедносне ситуације и тешких последица по локално становништво, те као такво заслужује појачану пажњу и ангажман међународног присуства у Покрајини, нарочито на северу КиМ.

Управо у домену владавине права подсетио бих на учестале оцене различитих међународних владиних и невладиних организација према којима је независност судства и владавина закона на КиМ и даље слаба тачка. Као илустрацију бих навео и налазе из последњег Извештаја ОЕБС о процени права заједница, према коме је 67% испитаника не-Албанаца изразило неповерење у косовске правосудне институције, што је означено као озбиљна препрека у остваривању њихових права. Извештај Human Rights Watch "World Report 2015" оцењује да "правосудни систем на Косову остаје слаб". Слична запажања дата су и у документу "USAID Kosovo: 2014-2018, Country Development Cooperation Strategy" у коме се каже да "независност судства и владавина права остају слабе". Разлог за посебну забринутост су медијски наводи о оптужницама које је Основни суд у Пећи подигао против 14 косовских Срба из Општине Клина за наводне ратне злочине почињене током 1999. Према информацијама којима располажемо у питању су чланови породица које су се званично пријавиле за повратак.

Уважени чланови Савета безбедности,

Користим ову прилику да истакнем да је Р.Србија посвећена конструктивном дијалогу са Приштином на свим нивоима, као и примени до сада постигнутих договора, као одраз чврстог опредељења за активан допринос унапређењу стабилности региона Западног Балкана, као и решавању свих отворених питања искључиво политичким и дипломатским средствима. Нажалост, Приштина још увек није предузела неопходне кораке за пуну имплементацију договореног у оквиру бриселског дијалога. И овом приликом желим да подсетим да је постизање Бриселског споразума било мотивисано тежњом за изналажењем могућности за систематску, институционалну заштиту српске заједнице на КиМ, услед непостојања адекватних институционалних механизма којима би се ефикасно штитили њени интереси. Сходно договору, тај задатак је требало да извршава Заједница српских општина. Због недостатка политичке воље и кризе институција у Приштини, са жаљењем констатујем да још увек нису испоштоване кључне одредбе Бриселског споразума које се односе на формирање и функционисање ове Заједнице.

Господине председнице,

Радикализација политичких прилика и погоршање безбедносне ситуације услед политичког превирања и јачања екстремизма представљају претњу за све житеље Косова и Метохије, а по правилу су најугроженији повратници у национално мешовитим срединама. Политичка криза у Приштини носи озбиљан ризик од преливања општег незадовољства бирачког тела већинске заједнице према мањинским, а посебно српској заједници. Разлог је и у национално острашћеној реторици политичара из Приштине чиме се свакако не доприносе смиривању тензија и помирењу.

Ионако нестабилне безбедносне прилике на КиМ, додатно су угрожене забрињавајућим трендом пораста екстремизма и радикализма. Према подацима из јануара 2016. године, око 300 косовских Албанаца и 36 Албанки придружило се борцима Исламске државе у Сирији. То је процентуално највеће присуство странаца у редовима тзв. Исламске државе у односу на број житеља са територије порекла. Иначе, од стране иностраних партнерских безбедносних служби смо више пута добили податак да је названични број екстремиста са територије КиМ који се боре на страним ратиштима у огромном раскораку са овим званичним подацима и да је реч о цифри од око 900.

Уважени чланови Савета безбедности,

Уз оцену да су политичке, друштвене и економске прилике у којима живи српска заједница на КиМ и даље врло сложене, Србија очекује од међународне заједнице, а пре свега УН, континуирану помоћ на путу изградње поверења, за које дубоко верујемо да је једини чврст темељ за нормалан живот за све на КиМ. Сматрамо да посвећеност европским интеграцијама представља главну покретачку снагу нормализације односа Београда и Приштине, уз очекивање да Европска унија настави да олакшава дијалог. Изузетно значајним сматрамо наставак ангажмана УНМИК и међународног присуства на КиМ у несмањеном обиму јер, како генерални секретар УН с правом закључује у Извештају пред нама, још пуно тога остаје да се уради на КиМ како би се промовисала већа толеранција и помирење међу заједницама, обезбедила заштита мањинских права, олакшао повратак расељених, осигурала имовинска права и очувале

религијске традиције без сметњи и стигматизације.

Хвала на пажњи."